



KOÇ OKULU
BÜYÜMEK VE
BAĞIMSIZLAŞMAK



KOÇ OKULU, İLKOKUL
REHBERLİK ve PSİKOLOJİK DANIŞMA BÖLÜMÜ
ANA SINIFI VELİ BÜLTENİ
KASIM, 2024

Büyüme ve Bağımsızlaşmak

Ötekinin ortaya çıkışını anlamak, aslında kişinin iç dünyasının nasıl oluştuğuyla oldukça yakından ilişkilidir. İnsan yavrusu dünyaya geldiğinde yaşama çaresiz, kendine yetemeyen ve ötekine muhtaç bir halde başlar. Anne ve bebek birbirine yabancısıdır; dolayısıyla bebek için ilk öteki annedir. Winnicott (1965), bebeğin annenin yüzüne baktığında onun bakışlarında kendisini gördüğünü, annenin bakışlarından yansıyanla kendi varlığını deneyimlemeye başladığını söyler. Dolayısıyla kişi, doğduğu andan itibaren ötekine ihtiyaç duyar. İlk annenin bakışlarında kendi kimliğiyle karşılaşmaya başlayan bebeğin nesne arayışı, büyüdükçe yeni ötekilerin devreye girmesiyle karmaşıklaşır ama devam eder.



Bebeğin bazı mizaç özellikleri olmakla beraber, iç dünya bebeğin doğduğu andan itibaren inşa edilmeye başlanır. Bu inşa sürecinin önemli bir parçası, Winnicott tarafından bahsedilen bakım verenin öteki işlevinden oluşur (Winnicot, 1968).

Bebek, bakım verenlerine ve onların davranışlarına bakar; onları isteklerine uygun zamanda yanıt verdiğinde 'iyi anne', isteklerini zamanında doyuramadığında ise uğradığı hüsrana ile 'kötü anne' olarak içeride tutar. Klein (1959), bölme mekanizması ile ilk öteki olan annenin, iki ayrı anne imajı olarak birbirinden ayrı tutulduğunu ve bebeğin kendilik temsillerinin oluşum sürecinin haz ilkesine göre doyum verenleri (iyi anne ve iyi kendilik) bir arada, vermeyenleri (kötü anne ve kötü kendilik) bir arada topladığını söyler. Örneğin; iyi annenin kendine verdiği değere bakarak değerli olduğunu hisseden bebek iyi kendilik temsillerini oluşturmaya başlar. Öte yandan, kötü annenin hüsrana uğrattığı zamanlarda hissettiği değersizlik duygusuyla kötü kendilik temsillerini oluşturur. İdeal koşullarda, bu parça temsiller bütünleşik kimlikler altında bir araya gelmeye başlar. Dolayısıyla kendilik ve öteki birbirleri dolayımıyla etkileşim içinde şekillenmeye başlar. Bazen de bu etkileşimin olmadığı ilişki biçimleri gözlemlenir. Burada söz konusu olan fazla aşktır. Sartre böyle durumlar için "Öteki cehennemdir." der. Anne çocuğunu büyütürken zihninde, düşleminde bir imge çocuk vardır ama bildikleri de vardır. Bunları bebeğine aşkla da aktarır. Ancak fazla aşk, tahakküm, işgal ötekinin benliğini işgal gibi bir ilişkiye dönüşebilir.

Bir aşk ilişkisi de benliğini kaplayıp işgal edip onu yok edebilir. Sartre'ın tanımladığı "cehennem" tam da böyle bir ilişki biçimidir. Çocuk gelişimi özellikle ilk dört ayda bağımlı, edilgen, ötekinin uzantısı olarak konumlandığı bir durumdan bir özne olma, birey olma kendini oluşturma üzerine kuruludur. Burada bir mücadele vardır aslında ve bu ilişki bütün bu erken dönemin acısını, şiddetini ve öfkesini içeride taşır. 5-6 aydan itibaren hep bir mücadele söz konusudur. Bebeğe gözlemlenen ilk hayırlar bu nedenle çok değerlidir. Örneğin: bebeğin yemeğe kafasını çevirmesi. Bebek burada bakım verene adeta "öteki-ben farkını algıladım, seni çok seviyorum" der ama yemeği reddeder. Burada aynı zamanda ben senin uzantın değilim dercesine psikolojik bir mücadele söz konusudur.



Peki öteki ne yapar? Bebeğin bu sınırına uyum sağlar mı? Eğer sağlarsa belki de bebeği mama sandalyesinden kaldırır. Her şeyi bilen öteki söz konusu ise bakım veren bebeğe üç saatte bir yemek yediği bir şablonu dayatabilir. Çünkü imge çocuk çok yiyecek, annesi de iyi hissedecektir.

Böyle bir durumda araya bir perde girer, bebek görülmediğini algılar. Görülmeyen benlik gibidir bu aynı zamanda.

Kimlik, benlik bedenden başlar. Ruhsallık, beden iç içedir. Bedenler ayrışmadıkça ruhsal ayrışma da imkânsızdır. Mama sandalyesine oturup aktifleşen, hayır diyen bebek, öteki buna duyarlıysa insiyatif alabildiği duygusunu yaşar. Ayrışma için çok kritik bir etkileşimdir bu.

Ayakları üzerinde yükselip emeklemeden yürümeye geçen bebek ise kendi özerkliği olan bir varlığa dönüşür. Özellikle "iki yaş krizi" olarak da

adlandırılan dönemde hayırlar ve inatlar artar.

Buradaki itirazların kıymeti daha da büyüktür.

Bakım veren bebek ilişkisinde bebek ne kadar zorlanıp sınırlarına girildiğini hissederse o kadar işgal edilmiş hisseder. Bu dönemde agresif dürtü devreye girer ve karşı tepki gelir. Ruhsallıkta çok yapılandırıcı bir durumdur bu çünkü eğer bu dürtü harekete geçmezse bireyselleşme mümkün olamaz.

Küçük çocuk bakım verenin her dediğine evet derse onun uzantısı olur. Tuvalet eğitimi üzerinden de çok önemli karakter özellikleri ortaya çıkar. Bu nedenle ilişkide tahakküm, kontrol, baskı olmamalıdır. Çocuk "bu beden benim, ben yönetmeliyim" hissini

yaşamalıdır. Bu süreçte karar çocuğa bırakılmalıdır.

Çocuğun hissettiği, ona miras kalan iktidar duygusudur çünkü ilk defa ona sorulur.

“İstersen bezini çıkaralım lazımlığa otur” denir. Bu eğitimin kimlik inşası açısından bir kazanım olabilmesi için erken verilmemesi çocuk konuşmaya sonra karşılıklı etkileşimle verilmesi önemlidir. Çünkü 2-3 yaş benliğin aktifleşmesi açısından çok kritik bir dönemdir.

Böylece canı istediğinden doyurulmayı, uyumayı ve tuvaletini yapmayı isteyen bebeğin dış dünya ile dolaysız, kuralların olmadığı, sınırsız ve oldukça özgür ilişkisi dönüşmeye, bebek dış dünyadaki birtakım beklentileri ve kurallarıyla karşılaşmaya başlar. Bebeğin evde bakım verenleri ile tanıştığı bu gerçeklik ve duyduğu hüsrana, dış dünyaya açıldıkça farklı kişilerle ve farklı kurumlarla deneyimlenmeye devam eder. Bedenler ayrışır, mahremiyet sınırları oluşur. Anneyle ayrışma ve ruhsal ayrılaşma paraleldir.

3-6 yaştaki kritik ayrışma ise küçük çocuğun bir çiftin dışında konumlanmasıdır. “Onlar bir çift ve ben bunun dışındayım” duygusunun yarattığı hüsrana ruhsallıkta çok yapılandırıcıdır. İnsan yavrusu tümgüçlüdür, kendisini her şeye muktedir hisseder ve her şey benim etrafımda dönüyor duygusuyla bir illüzyon yaşar. Çünkü bebeklikte ötekinin daimî varlığı ve bunu hemen bulma söz konusudur. 2 yaştan itibaren sınırlar ve yaşanan hüsranslarla birlikte gerçeklik, gerçek dünyayla tanışır. Anal dönemde sınırlar bu yüzden önemlidir. “Her yere yapabilirsin” öteki uçtur ve reel dünyadan uzak tutan sınırsız bir ebeveyn modeli oluşur. Bu nedenle dengeler çok önemlidir. Küçük çocuk “kendi bedenimin hükümdarıyım ama bazı sınırlar var” deneyimini yaşar.

Aynı zamanda "her yere giremezsin, anne babanın odası ve senin odan farklı." sınırıyla küçük- büyük ayrımı, nesil farkı oluşur. "Ben küçüğüm onların benim giremeyeceğim bir dünyası var" düşüncesi bu ayrışma için yapılandırıcıdır. Aşırı yetişkin konumu olan çocuklar, anne babanın sevgilisi, anne babanın güçsüz olduğu çocuğun her dediğinin olduğu ilişki biçimlerinde çocuğun bir yanı hep bebek kalır. Fazla bir iktidar ve özgürlük korkutucu olur. Evde kral dış dünyada güçsüz çocuklardır bunlar. Hiçbir ayrışmanın, iç içe ilişkilerin söz konusu olduğu durumlar söz konudur. Aslında en çok krallar korkar. "Ben kralsam kime yaslanacağım, dayanak alacağım?" korkutucu bir konumdur.



Çocuğun gelişimsel akıbetinde ergenlikte de ikincil bireyselleşme dönemidir. Anal dönemle çok paralel bir dönemdir bu. Ergenlikte agresif dürtüyle çocuk ikinci kez ebeveynin karşısına çıkar. Yetişkinliğe geçiş için aktif olma mücadelesi tekrar başlar. Bütün bu süreçlerde ebeveynin sorumluluğu hem çocuğun özgürleşmesine izin vermek hem de onu korumaktır.

Ana Sınıfı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü
Koç Okulu, İlkokul

KAYNAKÇA

- Klein, M. (1959). Our adult world and its roots in infancy. In Envy and Gratitude and Other Works, 1946-1963. London: Virago, 1988.
- Psikanalistlerle Çocuk ve Ergen Söyleşileri: Büyümek, Bağımsızlaşmak (2024, 20 Ekim). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=hzff-tH12-U>
- Psikanalitik Açıdan Öteki ve Ötekileştirme. (2023, 10 Mart) Erişim adresi: <https://www.butunpsikoloji.com/psikanalitik-acidan-oteki-ve-otekilestirme/>
- Winnicott, D. W. (1965). The Family and Individual Development. London: Tavistock.
- Winnicott, DW [1968]. "Sum, I am", Home is where we start from: Essays by a psychoanalyst, Ed. Winnicott, C., Shepherd R., Davis M., Penguin, London, 1986, p. 55–64.

